

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

Технології обробки великих обсягів даних

Шифр та назва спеціальності
122 – Комп'ютерні науки

Інститут
ННІ Комп'ютерних наук та інформаційних технологій

Освітня програма
Комп'ютерні науки

Кафедра
Системного аналізу та інформаційно-аналітичних технологій

Рівень освіти
Магістр

Тип дисципліни
Спеціальна (фахова), вибіркова

Семестр
2

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Колбасін Вячеслав Олександрович

viacheslav.kolbasin@khi.edu.ua

Кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри системного аналізу та інформаційно-аналітичних технологій НТУ "ХПІ"

Досвід роботи – 20 років. Автор понад 40 наукових та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Програмування та підтримка веб-застосувань», «Платформи корпоративних інформаційних систем», «Обробка великих обсягів даних у корпоративних системах», «Технології обробки великих обсягів даних». Має професійні сертифікації: AWS Certified Solutions Architect – Associate, AWS Certified Machine Learning – Specialty, Oracle Certified Associate Java SE7, Oracle Certified Professional Java SE7

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна спрямована на опанування студентами платформ та фреймворків, що використовуються при обробці великих обсягів даних. Розглянуто фреймворки Apache Hadoop, Apache Hive, Apache Spark, основи NoSQL баз даних та архітектури, що застосовуються при обробці великих обсягів даних, типові задачі інтелектуальної обробки великих обсягів даних. В ході лабораторних робіт та курсової роботи студентами виконується аналіз великих обсягів даних польотів цивільної авіації.

Мета та цілі дисципліни

Мета викладання дисципліни полягає в формуванні у студентів теоретичних знань і практичних навичок застосувань технологій обробки великих обсягів даних для вирішення прикладних та наукових задач за допомогою класичних технологій BigData, таких як Apache Hadoop, Apache Hive, Apache Spark, NoSQL баз даних та засобів машинного навчання.

Формат занять

Лекції, лабораторні роботи, консультації, курсова робота, самостійна робота. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ЗК05. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК06. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- СК01. Усвідомлення теоретичних засад комп'ютерних наук.
- СК02. Здатність формалізувати предметну область певного проєкту у вигляді відповідної інформаційної моделі.
- СК03. Здатність використовувати математичні методи для аналізу формалізованих моделей предметної області.
- СК04. Здатність збирати і аналізувати дані (включно з великими), для забезпечення якості прийняття проєктних рішень.
- СК05. Здатність розробляти, описувати, аналізувати та оптимізувати архітектурні рішення інформаційних та комп'ютерних систем різного призначення.
- СК06. Здатність застосовувати існуючі і розробляти нові алгоритми розв'язування задач у галузі комп'ютерних наук.
- СК07. Здатність розробляти програмне забезпечення відповідно до сформульованих вимог з урахуванням наявних ресурсів та обмежень.
- СК13. Здатність проектувати, розробляти та використовувати складні інформаційні системи для вирішення практичних задач у галузі комп'ютерних наук, в тому числі з використанням систем штучного інтелекту.

Результати навчання

- РН1. Мати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері комп'ютерних наук і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері комп'ютерних наук та на межі галузей знань.
- РН2. Мати спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем комп'ютерних наук, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур.
- РН3. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію у сфері комп'ютерних наук до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.
- РН6. Розробляти концептуальну модель інформаційної або комп'ютерної системи.
- РН7. Розробляти та застосовувати математичні методи для аналізу інформаційних моделей.
- РН8. Розробляти математичні моделі та методи аналізу даних (включно з великим).
- РН9. Розробляти алгоритмічне та програмне забезпечення для аналізу даних (включно з великими).
- РН10. Проектувати архітектурні рішення інформаційних та комп'ютерних систем різного призначення
- РН11. Створювати нові алгоритми розв'язування задач у сфері комп'ютерних наук, оцінювати їх ефективність та обмеження на їх застосування

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредитів ECTS): лекції – 32 год., лабораторні роботи – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного вивчення дисципліни необхідно мати знання та практичні навички з дисципліни "Інтелектуальний аналіз даних".

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться з використанням мультимедійних технологій. Для виконання лабораторних робіт може використовуватись хмарне середовище або віртуальна машина, образ якої є в навчальних матеріалах.

Навчальні матеріали доступні студентам через OneDrive кафедри.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Вступ.

Задача обробки великих обсягів даних. Технології обробки великих обсягів даних. Горизонтальне та вертикальне масштабування.

Тема 2. Розподілене зберігання та обробка великих обсягів даних.

Файлова система HDFS. Консольні операції та API для роботи з файлами в HDFS.

Тема 3. Підхід до паралельної обробки даних та фреймворк Map-Reduce.

Алгоритми паралельної обробки даних. Структура фреймворку Map-Reduce. Реалізація простих задач обробки даних.

Тема 4. Практичне використання Map-Reduce підходу.

Оптимізація Map-Reduce задач. Рядкові та колонкові формати файлів. Управління сортуванням та передачею даних між вузлами.

Тема 5. Управління кластером.

Система управління кластером YARN. Запуск задач та управління їх виконанням за допомогою YARN. Інші фреймворки управління кластером.

Тема 6. Фреймворк Apache Hive.

Принципи побудови та архітектура Apache Hive. Виконання SQL запитів за допомогою Hive. Обмеження та особливості SQL в Hive. Направлені ациклічні графи (DAG) та фреймворк Tez.

Тема 7. Фреймворк Apache Spark.

Принципи побудови та архітектура Apache Spark. Зберігання даних у RDD. Конвеєр обробки даних у Spark. Створення простих задач у Spark.

Тема 8. Робота за даними у Spark.

RDD, DataFrame, DataSet. Використання Java та Python у Spark. Модель пам'яті Python застосування. Оптимізація Spark застосувань.

Тема 9. Spark SQL.

Виконання запитів Spark SQL. Особливості використання Spark SQL. Засоби оптимізації Spark SQL запитів.

Тема 10. Обробка поточкових даних.

Архітектура та засоби обробки поточкових даних. Система обміну повідомленнями Apache Kafka. Робота з поточковими даними в Spark Streaming.

Тема 11. Бази даних для роботи з великими обсягами даних.

Концепція та різновиди NoSQL баз даних. Орієнтована на колонки БД Apache Cassandra. Документно-орієнтована БД MongoDB. New SQL бази даних.

Тема 12. Організація та моделювання даних.

Рівні моделювання даних. Багатовимірні моделі (multi dimensional data models). Обробка даних, що змінюються (Slowly Changing Dimensions, SCD).

Тема 13. Архітектура систем обробки даних.

Типовий процес обробки. Data warehouse та datamart. Архітектура Data Lake. Лямбда-архітектура.

Тема 14. Інтелектуальна обробка даних.

Засоби інтелектуальної обробки даних в Apache Spark. Технології машинного навчання у Spark.

Тема 15. Обробка текстових даних.

Моделі текстових даних – модель мішка слів та векторні моделі. Тематичні моделі тексту. Аналіз текстів за допомогою тематичних моделей.

Тема 16. Рекомендаційні системи.

Рекомендаційні системи. Колаборативна фільтрація. Засоби Spark для реалізації колаборативної фільтрації.

Теми практичних занять

Практичні заняття в рамках дисципліни не передбачені

Теми лабораторних робіт

Тема 1. Встановлення та ознайомлення з віртуальною машиною для роботи з BigData технологіями. Програмний доступ до файлів в HDFS.

Тема 2. Пошук слів найбільшої довжини за допомогою Map-Reduce. Дослідження впливу формату файлу на швидкість обробки даних та обсяг зайнятої дискової пам'яті.

Тема 3. Обчислення статистичних показників по датасету за допомогою Apache Hive.

Тема 4. Пошук найдовшого слова за допомогою Apache Spark.

Тема 5. Обчислення статистичних показників по датасету з використанням Apache Spark SQL.

Тема 6. Обчислення статистики по продажах мережі роздрібної торгівлі у режимі реального часу з використанням Apache Spark Streaming.

Тема 7. Побудова моделі даних для обліку польотів цивільної авіації та обліку вильотів пілотів. Використання архітектури Data Lake.

Тема 8. Побудова простої рекомендаційної системи.

Самостійна робота

Дисципліна передбачає виконання індивідуальної курсової роботи щодо аналізу статистичних даних по індивідуально заданому зрізу датасету польотів цивільної авіації США. Результат роботи оформлюється у письмовий звіт.

Студентам рекомендуються додаткові матеріали для самостійного ознайомлення та вивчення.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Олещенко Л.М. Технології оброблення великих даних. Конспект лекцій. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 227 с. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstreams/d05e72c9-26d1-41ad-bc6f-97f88d8e0938/download>
2. Warren J., Marz N. Big Data. Manning, 2015. 328 p. URL: <https://www.manning.com/books/big-data>
3. Holmes A. Hadoop in Practice, 2nd Edition. Manning, 2014. 512 p. URL: <https://www.manning.com/books/hadoop-in-practice-second-edition>
4. Perrin J. Spark in Action, 2nd Edition. Manning, 2020. 576 p. URL: <https://www.manning.com/books/spark-in-action-second-edition>
5. Scott D., Gamov V., Klein D. Kafka in Action, 2022. 272 p. URL: <https://www.manning.com/books/kafka-in-action>
6. Wilson B. Machine Learning Engineering in Action. Manning, 2022. 576 p. URL: <https://www.manning.com/books/machine-learning-engineering-in-action>
7. Falk K. Practical Recommender Systems, Manning. 2019. 432 p. URL: <https://www.manning.com/books/practical-recommender-systems>

Додаткова література

1. Chitturi P. Apache Spark for Data Science Cookbook. Packt publishing, 2016. 392 p. URL: https://www.packtpub.com/en-us/product/apache-spark-for-data-science-cookbook-9781785880100?srsltid=AfmBOooILFZsGdnwL_KL9fxDtz258XrXGdiKxT-4CR1XbF78-io0Pqhf
2. Shapira G., Palino T., Sivaram R. Kafka: The Definitive Guide, 2nd edition. O`Reilly Media, 2021. 485p. URL: <https://www.oreilly.com/library/view/kafka-the-definitive/9781491936153/>
3. Banik R. Hands-On Recommendation Systems with Python. Packt publishing, 2018. 146 p. URL: <https://www.oreilly.com/library/view/hands-on-recommendation-systems/9781788993753/>
4. Apache Hadoop documentation. URL: <http://hadoop.apache.org/docs/current/>.
5. Apache Hive Language Manual. URL: <https://cwiki.apache.org/confluence/display/Hive/LanguageManual>
6. Apache Spark documentation. URL: <https://spark.apache.org/docs/latest/>.
7. Kafka Documentation, URL: <https://kafka.apache.org/documentation/>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

Для оцінки роботи студентів протягом семестру підсумкова оцінка розраховується як середньозважена сума оцінок за контрольні заходи

(максимальна сума – 200 балів):

- а) виконання контрольної роботи № 1: максимальна оцінка – 35 балів, вага оцінки – 17.5% кредитів дисципліни);
- б) виконання контрольної роботи № 2: максимальна оцінка – 35 балів, вага оцінки – 17.5% кредитів дисципліни);
- в) виконання лабораторних робіт: максимальна оцінка – 80 балів, вага оцінки – 40% кредитів дисципліни);
- г) виконання курсової роботи: максимальна оцінка – 50 балів, вага оцінки – 25% кредитів дисципліни).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

25.08.2024

Завідувач кафедри
Юрій ДОРОФЄЄВ

25.08.2024

Гарант ОП
Юрій ПАРЖИН